

Premiär för film om moralisk stress inom hemtjänsten

Kortfilmen *Vem ropar för Alvar?* synliggör moralisk handlingskraft och stress inom äldreomsorgen. Premiärpubliken berördes av undersköterskan Minnas vardag och av hennes åldrade granne Alvar. Filmen är en gestaltning av intervjuer med undersköterskor och chefer i ett forskningsprojekt.

På Hotel Grand Curiosa i Göteborg fanns akademiker, praktiker, pensionärsorganisationer, skådespelare, stolta vänner och familjer. Tre glada forskare och manusförfattaren tillika regissören **Anna-Maria Joakimsdottir-Hutri** introducerade filmen.

– *Vem ropar för Alvar* ställer frågor om omsorg och moral, om hur vi ska vara som människor, privat och i våra yrkesroller, sa **Sara Hultqvist**, forskningsledare från socialhögskolan i Lund.

["Moralisk stress och moraliskt aktörskap i svensk äldreomsorg"](#) är namnet på det treåriga projektet som nu är inne i slutfasen. Kommunerna Helsingborg, Vänersborg och Kalmar deltar och de som intervjuats är undersköterskor, enhetschefer och biståndsbedömare.

Under coronapandemin kom brister inom äldreomsorgen upp till ytan och blev mer synliga. Men de har funnits under lång tid. Som befolkning blir vi allt äldre och även mer vårdkrävande. I vardagen ställs personalen inför en rad etiska dilemman.

– Drama har i urminnes tider varit ett redskap för att ta upp svåra moraliska frågor där det inte finns entydiga svar av rätt och fel. Det ger oss en chans att samtala om de svåra frågorna att därmed förhandla tillsammans socialt, sa regissören Anna-Maria Joakimsdottir- Hutri.

I filmen börjar det brinna hemma hos Alvar, som spelas av Carl Harlén. Grannen och undersköterskan Minna, spelad av Birthe Wingren kommer till undsättning.

Den här kvällen fortsatte samtalet i en panel med deltagare med olika bakgrund som alla har ett engagemang i åldrande och äldreomsorg. **Jacob Oredsson** arbetar som kurator på minnesmottagningen på Hässleholms sjukhus och var en av dem som gav sina reflektioner utifrån filmen.

– Det finns en oroväckande trend i att anhöriga får ta allt större ansvar i vården och omsorgen av sina närstående. Jag har också träffat många grannar till patienter som har blivit indragna i att fylla ett tomrum som uppstår när det inte finns närvarande anhöriga eller ett fungerande stöd från kommun och region, sa han.

Trots att filmen bara är 18 minuter lång visar den med tydlighet både en frånvarande chef och en biståndsbedömare, spelad av **Ulla Skoog**, som gärna överlåter tillsynen av Alvar till Minna i egenskap av hans granne.

Hur kan vi ge omsorg med värdighet när förutsättningar att göra ett bra jobb saknas? Hur når vi ut till ofrivilligt ensamma äldre? är några av frågorna filmen ställer.

I en sekvens i filmen pratar forskare med personalen om hur viktigt det är att reflektera, gärna tillsammans.

– Det är roligt, och lite oroande, med krocken mellan forskarnas insisterande och undersköterskans fråga om *när* det egentligen i så fall skulle äga rum? När de kastar i sig lunchen i en trappuppgång mellan passen? Den enda vår hjältinna i filmen har tid att reflektera tillsammans med blir en hund, konstaterade **Ann Ighe**, redaktör för kulturtidskriften *Ord & bild*.

Samtalspanelen: Jacob Oredsson, sjukhuskurator på minnesmottagningen på Hässleholms sjukhus, Tove Harnett gerontolog och äldreforskare och Ann Ighe redaktör för *Ord&Bild* och lektor i ekonomisk historia

Foto: Anna Fredriksson

Minna blir en slags hjältinna både i sitt slitiga jobb och i sitt privatliv, men **Tove Harnett**, äldreforskare ville också poängtera omsorgstagarnas situation.

– Även de som tar emot hemtjänst upplever en form av moralisk stress. De känner sig ofta lojala med personalen och tackar nej till insatser för att hjälpa dem att spara tid. De är i

högsta grad medvetna om att personalen är stressad och att andra väntar, sa hon.

Lojalitet mellan äldre och hemtjänstpersonal är i grunden något positivt.

– Men den kan också ses som en farlig dans som osynliggör neddragningarnas konsekvenser, menade Tove Harnett.

Den som tar emot stöd behöver hävda sina rättigheter. Ett sätt för anställda att skaffa sig handlingsutrymme är fortfarande att gå tillsammans och arbeta fackligt.

– Det är orimligt att beskylla undersköterskor, och vårdbiträden för att vara olämpliga i sin yrkesroll när de inte har mycket val. Det kan handla om arbetslöshet eller att arbeta inom äldreomsorgen. Något många anser att "vem som helst" kan göra, sa Jacob Oredsson.

Text: Anna Fredriksson

Läs mer:

Forskningsprojektet [Moralisk stress och moraliskt aktörskap inom äldreomsorgen](#), är finansierat av Forte och drivs tillsammans av **Sara Hultqvist** (projektledare) Linnéuniversitetet, **Katarina Hollertz** vid Göteborgs universitet och **Magdalena Elmersjö** vid Södertörns högskola.

Frida Turander, undersköterska och författare kunde inte medverka som planerat, men en recension av hennes bok [Dikter från hemtjänsten](#) kan du läsa här.

11/4 Öppen visning av *Vem ropar för Alvar* på Forum Medicum, Lunds universitet. Forskarna och regissören är på plats för samtal efteråt.

17/5 Ev visning på Hagabion i Göteborg

Undersköterskan Minna spelas av Birthe Wingren. Filmen är ett slutarbete av **Anna-Maria Joakimsdottir-Hutri** på masternivå på Hdk-Valands Internationella filmprogram.